

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

HUKUK OKUR YAZARLIĞI

TÜRK MEDENİ KANUNU'NDA DÜZENLENEN
MAL REJİMLERİ

EL KİTAPLARI SERİSİ - 2

EYLÜL 2019

Bu kitap, Türkiye Barolar Birliği Hukuk Okur Yazarlığı Projesi kapsamında TBB Yönetim Kurulu Üyesi ve Proje Başkanı Av. Filiz Saraç koordinasyonunda, eğitmenler Av. Canan Okullu, Av. Bahar Ünlüer Öztürk, Av. Ezgi Keçeciođlu tarafından eğitici modülü olarak hazırlanmış, Av. Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ayar tarafından gözden geçirilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Türk Medeni Kanunu'nda Düzenlenen Mal Rejimleri.....	9
01.01.2002 Tarihinden Önce ve Sonra Yapılan Evliliklerde Geçerli Olan Yasal Mal Rejimi.....	9
Mal Rejimi Sözleşmesi Ne Zaman ve Nasıl Yapılır?.....	9
Yasal Mal Rejiminin Sona Ermesi.....	10
Yasal Mal Rejimi.....	10
Kanunda Öngörülen Mal Grupları.....	10
Eşlerin Kişisel Malları	11
1. Eşlerden Yalnız Birinin Kişisel Kullanımına Yarayan Eşya	11
2. Mal Rejiminin Başlangıcında Eşlerden Birine Ait Bulunan Veya Bir Eşin Sonradan Miras Yoluyla Ya Da Herhangi Bir Şekilde Karşılıksız Kazanma Yoluyla Elde Ettiği Malvarlığı Değerleri.....	13
3. Manevi Tazminat Alacakları	13
4. Kişisel Malların Yerine Geçen Değerler	14
Eşlerin Edinilmiş Malları	14
1. Eşlerin Çalışmasının (Emeğinin) Karşılığı Olan Edinimler.....	15
2. Sosyal Güvenlik Veya Sosyal Yardım Kurum ve Kuruluşlarının Veya Personele Yardım Amacı İle Kurulan Sandık ve Benzerlerinin Yaptığı Ödemeler	16
3. Çalışma Gücünün Kaybı Nedeniyle Ödenen Tazminatlar.....	16

4. Kişisel Malların Gelirleri	17
Şirket Hisselerinin Edinilmiş Mal Kavramındaki Yeri.....	19
5. Edinilmiş Malların Yerine Geçen (İkame) Değerlerler.....	20
Diğer Edinilmiş Mallar.....	20
Özetle;	21
Eşlerin Malvarlıklarının Yönetimi, Yararlanması ve Tasarrufunun Sınırları.....	21
Aile Konutu ve Paylı Mülkiyet.....	22
Eşlerin Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu	22
Mal Rejimi Tasfiyesinde İzlenecek Yöntem.....	23
Yasal Mal Rejiminin Tasfiyesi Davasında Talep Edilebilen Alacak Kalemleri	24
Yasal Mal Rejimi Tasfiyesi Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme	24
Mal Rejimi Tasfiyesinin Boşanma Davası İle Birlikte Talep Edilebilmesi.....	24
Denkleştirme.....	25
Denkleştirme Hesabı.....	25
Değer Artış Payı.....	26
Değer Artış Payı Hesabı	26
Değer Artış Payı Hesabında Malın Elden Çıkarılmış Olması Halinde Hesap	27
Eklenecek Değerler	27
Katılma Alacağı (Artık Değer).....	28
(Artık Değere) Katılma Alacağı Hesabı	29
(Artık Değere) Katılma Alacağı Hesabında Yargıtay'ın Uygulaması.....	29
Katılma Alacağı ve Değer Artış Payının Ödenmesinde Ödeme ve Ertelenme.....	29
Mallar Hangi Değerleri İle Hesapta Yer Alır?	30

Malların Hangi Andaki Sürüm Değeri Esas Alınır?	31
Katkı Payı Alacağı	31
Katkı Payı Alacağı Talep Etmenin Şartları	31
Hesaplama Yöntemi Nasıl Olur?	32
Katkı Payı Alacağında Özellik Arz Eden Durumlar.....	33
Katkı Payı/Katılma Alacağında Zamanaşımı Süresi	34
Ölüm Halinde Mal Rejiminin Tasfiyesi	34
Ölüm Halinde Tasfiyede İzlenecek Usul.....	35
Ölüm Halinde Sağ Kalan Eşin Aile Konutu Üzerindeki Hakları	35
Eğiticiye Notlar	35
Yararlanılan Kaynaklar.....	36

ÖNSÖZ

Türkiye Barolar Birliği olarak, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını sahip oldukları haklar hakkında bilgilendirmek ve toplumumuzda hak arama bilincini yaygınlaştırmak amacıyla başlattığımız Hukuk Okur Yazarlığı (HOY) Projesi bir Cumhuriyet projesidir.

Bu önemli projeyi, Yönetim Kurulu üyemiz, projenin yaratıcısı Av. Filiz Saraç'ın koordinatörlüğünde; gönüllü eğitimlik yapan meslektaşlarımızın büyük katkılarıyla, barolarımızla, kamu kurumlarıyla, belediyelerle ve sivil toplum kuruluşlarıyla elbirliğiyle yürütüyoruz.

Projenin başarıya ulaşmasındaki en önemli unsurlardan biri, gönüllü eğitimlik yapan meslektaşlarımız arasındaki koordinasyon ve eğitimde kullandıkları ortak dildir.

Bu kitapçık hem gönüllü eğitimlerimiz için hem de seminer ve bilgilendirme toplantılarına katıldıktan sonra öğrendiklerini çevreleriyle paylaşan değerli katılımcılarımız için bir rehber olacaktır.

Türk Medeni Kanunu'nda yer alan "Mal Rejimleri" düzenlemelerine ilişkin bu yayının faydalı olmasını diliyor, emeği geçen meslektaşlarıma teşekkür ediyorum.

Saygılarımla.

Av. Prof. Dr. Metin Feyziođlu
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

TÜRK MEDENİ KANUNU'NDA DÜZENLENEN MAL REJİMLERİ

01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nde yer almayan **edinilmiş mallara katılma rejimini** yasal mal rejimi olarak kabul etmiştir (TMK. md. 202/1).

Bunun dışında **3 tane daha mal rejimi vardır**. Eşler, aralarında yapacakları mal rejimi sözleşmesi ile, seçimlik mal rejimi olarak **mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı** ve **mal ortaklığı** rejimlerinden birini seçebilirler.

01.01.2002 TARİHİNDEN ÖNCE VE SONRA YAPILAN EVLİLİKLERDE GEÇERLİ OLAN YASAL MAL REJİMİ

743 sayılı Kanun döneminde evlenmiş eşler arasında 31.12.2001 tarihine kadar geçerli yasal mal rejimi **mal ayrılığıdır**.

01.01.2002'den sonra geçerli olan yasal mal rejimi ise **edinilmiş mallara katılma** rejimidir.

Kanunun yürürlüğe girmesinden önce evlenmiş olan eşler için 1 Ocak 2002 tarihine kadar tabi oldukları mal rejimi devam eder. Bunun istisnası ise; Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde mal rejimi sözleşmesiyle yasal mal rejiminin evlenme tarihinden geçerli olacağını kararlaştırılabilmeydi (4722 sayılı Yürürlük Kanunu md. 10/3).

MAL REJİMİ SÖZLEŞMESİ NE ZAMAN VE NASIL YAPILIR?

Mal rejimi sözleşmesi evlenmeden önce, evlilik sırasında veya evlenmeden sonra yapılabilir.

Eşler mal rejimi sözleşmesi yapmak zorunda değildirler, seçimlik mal rejimlerinden birini seçmediklerinde aralarında yasa gereği EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ geçerlidir.

TMK. md. 205/1'e göre, "Mal rejimi sözleşmesi, noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır. Ancak, taraflar evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilirler.

Mal rejimi sözleşmesinin taraflarca ve gerektiğinde yasal temsilcilerince imzalanması zorunludur. (TMK. md. 205/2)

Yapılacak yeni mal rejimi sözleşmesi geçmişe etkili olarak değiştirilemez.

YASAL MAL REJİMİNİN SONA ERMESİ

Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer(TMK. md. 225).

YASAL MAL REJİMİ

Evlilik;

- Boşanma ile sona ermiş ise, boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer.
- Eşlerden birinin ölümü ile sona ermiş ise, ölen eşin ölüm tarihinde sona erer.
- İptal ile sona ermiş ise, iptal davasının açıldığı tarihte sona erer.
- Haklı sebeplerin varlığı halinde hakim kararı ile mal ayrılığı rejimine geçilmiş ise, davanın açıldığı tarihte sona erer.

Eşlerin başka bir mal rejimini seçmeleri halinde ise sözleşmenin yapıldığı tarihte sona erer.

KANUNDA ÖNGÖRÜLEN MAL GRUPLARI

Eşlerin malvarlıkları, kişisel malları ve edinilmiş mallar olmak üzere ikiye ayrılır.

Kanunda kişisel malların neler olduğu sınırlı sayıda sayılmıştır, kişisel mal olduğu ispat edilmeyen her malvarlığı da TMK. md. 222'ye göre edinilmiş mal sayılır.

EŞLERİN KİŞİSEL MALLARI

Eşlerden her birinin kişisel malları tasfiyeye girmez.

Aşağıda sayılanlar, kanun gereğince kişisel maldır (TMK. md. 220):

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri,
3. Manevî tazminat alacakları,
4. Kişisel mallar yerine geçen değerler.

1. EŞLERDEN YALNIZ BİRİNİN KİŞİSEL KULLANIMINA YARAYAN EŞYA

Eşlerin her birinin kişisel kullanımı için aldığı ve bu amaçla kullandığı, gelir getirmeyen (taşınır) malvarlıkları olarak anlaşılır. Bu malvarlığının ne zaman ve nasıl edinildiği önemli değildir.

Örneğin; Sadece bir eşin kullandığı dizüstü bilgisayar, cep telefonu, mücevher ve takıları, spor malzemeleri, kamera, bir eşin hobi olarak topladığı koleksiyon eserleri, ortak kullanıma sunulmamışsa, “kişisel mal” sayılır.

Eşlerden birinin mesleki faaliyetine ilişkin malvarlıkları ve eşyalar kanun gereği “kişisel mal” sayılmazlar. Bunlar yine genel kural çerçevesinde edinilmiş mal veya kişisel mal olarak nitelendirilir.

Ancak bu tür eşya, TMK. md. 221/1 gereği, eşlerin anlaşması sonucu (bir mal rejimi sözleşmesi ile) edinilmiş mal olmaktan çıkarılıp, kişisel mal statüsüne sokulabilecektir.

Mücevher, takı gibi değerli bir eşya eşlerden sadece biri tarafından kullanılmakla birlikte, bunlara yatırım amaçlı sahip olunması halinde kişisel eşya sayılmazlar. Bunlar edinildikleri tarih ve verilen ivaz dikkate alınarak “kişisel” veya “edinilmiş mal” olarak nitelenebilecektir.

DÜĞÜNDE KADINA VE ERKEĞE TAKILAN ALTINLAR İLE EVLİLİK BİRLİĞİ İÇİNDE ELDE EDİLEN ALTIN VE ZİYNETLER HANGİ MAL TÜRÜNE GİRER?

Düğünde kadına takılan ziynet eşyaları kim tarafından takılmış olursa olsun kadına bağışlanmış sayılır. Evlenme sırasında kadına takılan ziynetler, ülke geleneklerine göre kadına güvence olması amacıyla verilmektedir.

Düğünde erkeğe hediye olarak takılan altınlar ise, evliliğin gerçekleştiği yerdeki örf ve adetler gereğince kadına ait olduğu kabul edilmediği sürece, erkeğin kişisel malıdır.

Kişisel malların evlendikten sonraki ya da yasal mal rejiminin başlangıcından itibaren gelirleri ve her türlü sermayeleri artık kişisel mal sayılmaz.

Nikah akdi öncesi taraflara verilen (örneğin nişanda) hediyeler ikinci bentte yer alan “mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan” malvarlığı değeri olarak, hangi eşe verilmiş ise o eşin kişisel malı sayılır. Özellikle nikahtan sonra yapılan düğün törenlerinde takılan takılar ya da paralar ise “karşılıksız kazanma yoluyla elde edilen malvarlığı değerleri” olarak hangi eşe takılmış ise yine onun kişisel malı sayılır.

Doktor eşin muayenehanesinde bulunan eşyalar ve tıbbi aletler, avukat eşin bürosunda bulunan bilgisayar, telefon, faks vb. büro eşyaları kendiliğinden TMK. md.220/1 gereği kişisel mal sayılmazlar. Bu tür eşyanın kaynağı, edinme sebebi ve edinme zamanı gibi verilere göre edinilmiş veya kişisel mal olup olmadığı söylenebilecektir.

Kanun gereğince kişisel mal sayılan eşya “edinilmiş mal” türlerinden biri ile alınmış olsa bile TMK. md.219/5’in istisnası olarak –edinilmiş mal yerine geçen edinilmiş mal olarak sayılmayacaktır. Ancak, eğer bu kişisel amaçlı eşyayı almak için bir eş normal bir ailenin gelirini aşacak bir değer ödemiş ise, bu durumda mal rejiminin tasfiyesi aşamasında TMK. md.230 gereği bir denkleştirme konusu olabilir.

Örneğin, kadın eş çok pahalı bir mücevheri bir yıllık maaşını biriktirerek almış ise ya da bir eş ailenin ortalama ekonomik giderlerinin üstünde, mutad dışı/aşırı bir harcama ile kürk manto, çok değerli giyim eşyaları, çok sayıda çanta-ayakkabı, özel kütüphane, spor malzemesi vb eşya elde ederse bu takdirde tasfiye esnasında md.230 gereği edinilmiş mal lehine denkleştirme yapılır.

2. MAL REJİMİNİN BAŞLANGICINDA EŞLERDEN BİRİNE AİT BULUNAN VEYA BİR EŞİN SONRADAN MİRAS YOLUYLA YA DA HERHANGİ BİR ŞEKİLDE KARŞILIKSIZ KAZANMA YOLUYLA ELDE ETTİĞİ MALVARLIĞI DEĞERLERİ

Buna göre, eşlerin evlenmeden önce veya yasal mal rejimi yürürlüğe girmeden önce sahip oldukları tüm malvarlıkları, kanun gereği “kişisel mal” sayılmıştır.

Örneğin; Eşlerin evlenmeden önce sahip oldukları evleri, arabaları, bankadaki paraları, çalışarak ya da miras/bağışlama yolu ile tarafların evlenmeden önce elde ettikleri her türlü malvarlıkları yine kişisel maldır.

Bir eşin sonradan miras yoluyla karşılıksız olarak elde ettiği mal varlığı değerleri de kişisel mal sayılır. Miras yolu ile kazanmanın hangi tarihte olduğunun bir önemi yoktur.

Bir eşin yasal mal rejimi devam ederken herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla (örneğin; bağışlama) elde ettiği malvarlığı değerleri de kişisel maldır. Aynı şekilde bağışlamada da bağışın tarihi ve kimin tarafından yapılmış olduğunun bir önemi bulunmamaktadır.

Eşlerin birbirlerine yaptıkları (açık) bağış bu anlamda kişisel mal sayılır.

Şayet verilen hediyein eşlerden hangisine verildiği açıkça belirtilmemiş ise ya da eşlerden birinin kullanmasına özgü olmayan bir eşya, örneğin ev eşyası ise, bu halde TMK. md.222/2 kuralı gereği eşlerin paylı mülkiyetindeki kişisel mal olarak değerlendirilmelidir.

Örneğin, Yargıtay bir kararında Emekli Sandığı mevzuatı çerçevesinde Kurumca yapılan “ceyiz yardımı” ödemesini davalının kişisel malı olarak kabul etmiştir (Yarg. 8.HD.21.10.2015 T. 2014/10773 E. 2015/18755 K.).

3. MANEVİ TAZMİNAT ALACAKLARI

Kişilik haklarının ihlalden dolayı bir eşin elde ettiği manevi tazminat bedelinin “kişisel mal” sayılması, bu tür tazminatların kişiliğe bağlı bir hak olması nedeniyle.

Örneğin, bir politikacının, bir gazeteciden elde ettiği manevi tazminat alacağı “kişisel mal” olarak kabul edilecektir. Ancak bunun geliri (faiz getirisi) edinilmiş maldır.

Bir eşin diğer eşten elde ettiği manevi tazminat da kişisel mal olarak değerlendirilir. Yine aynı şekilde bu manevi tazminatın geliri artık kişisel mal değil, edinilmiş mal sayılmaktadır.

4. KİŞİSEL MALLARIN YERİNE GEÇEN DEĞERLER

Buna göre, TMK. md. 220'de sayılan kişisel malların yerine elde edilen ikame değerler de, “kişisel mal” olarak kabul edilecektir.

Örneğin, Eşlerden birine babadan miras kalan dairenin eş tarafından satılarak yerine bir dükkan alınması. Ancak bu yeni dükkanın alımına eklenen para için (kaynağına göre) bir denkleştirme istenebilir. Yeter ki bu eklenen değer, önceki kişisel malın değerini aşmamış olsun. Eğer eklenen para, kişisel malın sahibi tarafından bir edinilmiş maldan karşılanmış ve bu değer, kişisel malın değerini aşıyorsa, bu durumda yeni taşınmazın edinilmiş mal grubuna dahil olması gerekir.

Kadına kocanın bağışladığı otomobilin kaza sonucu pert olması halinde sigortadan alınan tazminat kişisel mal sayılacaktır.

Kişisel mal niteliğindeki bir arsanın evlendikten sonra arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi ile elde edilen bağımsız bölümler de yine kişisel mal sayılır.

EŞLERİN EDİNİLMİŞ MALLARI

Edinilmiş mal, her eşin, mal rejiminin devamı süresince **(ne öncesi, ne sonrası!)**, karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir.

TMK. md.219- Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır;

1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler,
2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,

3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
4. Kişisel mallarının gelirleri,
5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler.

1. EŞLERİN ÇALIŞMASININ (EMEĞİNİN) KARŞILIĞI OLAN EDİNİMLER

Eşlerden birisinin çalışması karşılığında elde ettiği edinimler, bir işyerinde çalışması karşılığında alacağı ücret veya malvarlığı değeri olabileceği gibi fikri mülkiyetten kaynaklanan gelirler (telif, patent, marka lisans, yağlıboya tablo) de olabilir. Mesleki ve meslek dışı bir faaliyet neticesinde kazanılan edinimlere maaş, kâr payı, ikramiye ve bahşiş örnek verilebilir

“Survivor, Yetenek Sizsiniz, Çarkıfelek, Bu Tarz Benim” gibi yarışmalardan elde edilecek büyük ikramiyelerin elde edilmesinde, bir eşin emeği, yeteneği ya da bilgisi söz konusu olduğundan bu tür yarışmalardan elde edilen para ya da malvarlığı edinilmiş mal sayılır.

Örneğin;

- * Bir avukatın kazandığı vekalet ücreti
- * Bir eşin iş akdi ile çalıştığı işyerinden elde ettiği ücret
- * Bir marangozun kendisine ismarlanan yemek odası takımından elde ettiği bedel
- * Bir ressamın tablolarının satışından elde ettiği gelir
- * Bir yazarın kitabını telif hakkı karşılığı bastırmasından elde ettiği gelir.

Bu şekilde edinilen değerlerin, mal rejiminin sona ermesi halinde tasfiye hesabına “edinilmiş mal” olarak katılabilmeleri için o tarihte halen eşin malvarlığında bulunmaları gerekir. Zira mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olan malvarlıkları tasfiyeye girer. Şayet eş, bu edinimleri daha önce elden çıkarmış ve md. 219/5 gereği yerine geçen bir (ikame) değer söz konusu değilse, bu takdirde eşin malvarlığında mevcut olmayan çalışma karşılığı edinimler için diğer eş talepte bulunamayacaktır.

2. SOSYAL GÜVENLİK VEYA SOSYAL YARDIM KURUM VE KURULUŞLARININ VEYA PERSONELE YARDIM AMACI İLE KURULAN SANDIK VE BENZERLERİNİN YAPTIĞI ÖDEMELER

Eşlerden birinin TMK. md. 219/ b.2'de sayılan kurum ve benzerlerinden aldıkları emekli maaşı, maluliyet ve işsizlik tazminatı gibi ödemeler edinilmiş mal sayılır. Bu ödemeler kişinin çalışma gücünün yaşlılık veya maluliyet gibi nedenlerle “kaybına karşılık olarak” yapıldığından edinilmiş mal olarak kabul edilmiştir.

Düzenlemede bahsi geçen ödemelerin edinilmiş mal sayılabilmesi için, mal rejiminin devam ettiği zaman diliminde yapılması gerekir. Yoksa yapılması beklenen ödemelerin tasfiyeye dâhil edilmesi talep edilemez. Aynı şekilde mal rejimi sona erdikten sonra yapılan ödemelerde de hak iddia edilemez.

Bent kapsamında yapılan ödemelere emekli maaşı ve ikramiyesi, işsizlik parası ve dul-yetim aylığı örnek gösterilebilir.

Eşin, evlilik süresince aldığı emekli aylığı ise, eğer mal rejimin tasfiyesi esnasında halen o eşin malvarlığında (para ya da ikame bir değer olarak) yer alıyorsa, TMK. md. 219/1' e göre edinilmiş mal olarak tasfiye hesabına dahil edilecektir. Tüketilmiş ise, kural olarak tasfiye hesabına dahil edilemezler. Buna karşılık evlilik sona erdiği (daha doğrusu mal rejiminin sona erdiği) tarihten itibaren elde edilecek emekli maaşı ise kişisel mal olarak değerlendirilir.

3. ÇALIŞMA GÜCÜNÜN KAYBI NEDENİYLE ÖDENEN TAZMİNATLAR

Medeni Kanun'un md. 219/f.2/b.3 hükmüne göre, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminat da edinilmiş mal grubunda yer almıştır. Buraya öncelikle, bir haksız fiil sonucunda iş gücünün kaybı nedeniyle Borçlar Kanunu md. 46'ya göre ödenen tazminat girer. Bu hükmün kapsamına, çalışma gücünün kaybindan veya azalmasından doğan zarar gibi, yapılan tedavi ve bakım masrafları ile ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan zarar için ödenen tazminatın gireceği kabul edilmektedir. Öğretide, sadece bir haksız fiil sonucunda ortaya çıkan çalışma gücünün kaybı tazminatının değil; sözleşmeye aykırılık oluşturan bir davranış nedeniyle

oluşan çalışma gücünün kaybına ilişkin tazminatın da hükmün kapsamına gireceği haklı olarak ifade edilmiştir

Buna göre örneğin; bir iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle çalışma gücünü kısmen veya tamamen yitiren bir işçinin, gereken önlemleri almamış olan kusurlu işvereninden bu zararlara karşılık isteyebileceği tazminat da, Medeni Kanunun md. 219/f.2/b.3 hükmü uyarınca edinilmiş mal sayılır. Diğer yandan, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenecek tazminat yönünden; tazminat sorumluluğu özel hukuktan doğabileceği gibi, kamu hukukundan da doğabilir.

4. KİŞİSEL MALLARIN GELİRLERİ

Medeni Kanun'un md. 219/f.2,b.4 hükmüne göre kişisel malların gelirleri de edinilmiş mal olarak kabul edilmiştir. Bu hükme göre kişisel malların doğal ya da medeni semere niteliğindeki her türlü geliri edinilmiş maldır.

Ancak söz konusu kural emredici olmayıp taraflar aksini kararlaştırabilirler.

Örneğin, eşlerden birine miras olarak kalan evin kira geliri veya bağın, tarlanın mahsulü ya da üçüncü bir kişinin yaptığı para bağışının getirdiği faiz geliri, **kökene kişisel mal olmasına rağmen**, edinilmiş mal olarak kabul edilmiştir.

Görüldüğü üzere, kişisel malların gelirleri, kişisel mal değil; aksine kanun gereği edinilmiş mal sayılmıştır. Fakat mal rejimi sözleşmesiyle bunlar kişisel mal olarak kararlaştırılabilir.

Kişisel malın gelirinin edinilmiş mal sayılması için, mal rejimi devam ederken elde edilmiş olması gerekir.

Kişisel mallardan elde edilen ürünlerin kendiliğinden ortaya çıkması veya emek sonucu elde edilmesi ya da ürün elde edilmesinin bazı masrafların yapılmasını gerektirmesi; ürünün edinilmiş mal sayılması yönünden önemli değildir. Fakat masraflar kişisel mallardan yapılmışsa, elde edilen gelirden masraflar düşüldükten sonra kalan miktar edinilmiş mal sayılır.

Örneğin, eşin evlenmeden önce bankaya yatırdığı parasının, evlenme tarihine kadar olan faiz geliri kişisel mal sayılırken, evlenme tarihinden sonra işleyecek

kısmı, eşin edinilmiş malları içerisinde yer alır. Yine miras kalan evin kira geliri de aynı niteliktedir.

Anayasa Mahkemesi mal rejimine ilişkin hükümler bütün olarak değerlendirildiğinde, özellikle aksinin sözleşme ile kararlaştırılabileceği de göz önünde bulundurulduğunda kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mal sayılmasının mülkiyet hakkının özüne dokunan bir müdahale olmadığına karar vermiştir (AYM E. 2016/36, K. 2016/187, T. 14.12.2016 sayılı kararı).

Bir tacirin işletmesinden elde ettiği kar, bir müteahhidin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi uyarınca elde ettiği bağımsız bölüm, bir borsa yatırımcısının elindeki hisse senetlerinin artışından elde ettiği gelir, bir gayrimenkul zengininin elde ettiği kira gelirleri ise; hisse senetlerinin ya da kira geliri getiren taşınmaz malların niteliğine göre 4 ve 5.bentler kapsamında değerlendirilmelidir.

Evlenmeden önce ya da 01.01.2002 tarihinden önce bir eşin maliki olduğu veya borsaya kayıtlı hisse senetlerinin sonradan değer kazanması halinde bu değer, kişisel mal geliri sayılmaz. Bu bir konjonktürel değer artışı olup, yine kişisel mal olarak kalacaktır (Yarg. 8.HD.20.12.2011 T. 6092/7327).

Kişisel maldan elde edilen faiz gelirin, sadece “reel faiz” oluşturan kısmı, edinilmiş mal sayılmalıdır. Yoksa paranın alım gücünün düşmesi nedeniyle, bunu karşılamak üzere ödenen faiz, edinilmiş mal değil, kişisel mal sayılır.

Örneğin, mevduat faizinin yıllık % 15 olduğunu, fakat bu oran belirlenirken, paranın alım gücünün %10 oranında düştüğünün göz önünde bulundurulduğunu varsayarsak; bu durumda öngörülen faizin sadece %5'i reel faiz olup, edinilmiş mal grubuna girer. Elde edilen faizin %10luk kısmı ise, kişisel maldır.

Örneğin, eşlerden birinin ailesinden yapılan devirler tapuda satış olarak görünse dahi hayatın olağan akışına göre bağış olarak kabul edilmektedir. Bu durumda bu işlemin satış olduğunu iddia eden tarafın bu karinenin aksini ispat etmesi gerekir.

ŞİRKET HİSSELERİNİN EDİNİLMİŞ MAL KAVRAMINDAKİ YERİ

Mal rejiminin başlangıcından önce sahip olunan şirket hissesi kişisel mal; ancak kişisel malların gelirleri edinilmiş mal olduğundan, şirketin mal rejiminin devamı esnasında yapmış olduğu kâr edinilmiş mal olarak tasfiyeye tabi tutulacaktır.

Bu durumda şirket hisseleri dolayısıyla katılma alacağı talep edilemez. Sadece mal rejiminin başladığı tarihten itibaren, boşanma davasının açıldığı tarihe kadar geçen süre içinde tahsil edilen ve boşanma davası tarihinde tasarruf edilmemiş olan kar paylarının yarısı üzerinde katılma alacağı talep edilebilir. Eğer davalı eş, boşanma davası açılmadan önce şirketten kar payı almış ve bunları harcamışsa artık harcanan miktar tasfiyeye tabi değildir. Bu kuralın istisnası, TMK. md. 229'da belirtilen tasarruflardır.

Eğer TMK. md. 229'da zikredilen bir tasarruf söz konusu değilse, TMK. md. 223 uyarınca her bir eş mal rejimi süresince gerek kişisel gerekse edinilmiş mallarında tasarruf yetkisine sahip olduğundan, tasarrufta bulunan eşin hisse satış bedeli (ya da elde ettiği kâr payı) "mal rejimini" son bulduğu tarihte mevcut olmayıp, evin ortak ihtiyaçlarına veya ticari işlerine harcanmışsa diğer eş bunda bir katılma alacağı talep edemeyecektir.

Şu halde; ancak, elde edilen kar payları boşanma davasının açıldığı anda malvarlığında mevcutsa tasfiyeye tabi tutulacaktır.

Eğer dava tarihine kadar dağıtılmayan bir kâr payı varsa, bu kâr payı tasfiyeye tabi tutulacaktır.

Bununla beraber tasfiyeye tabi kâr payı şirketin mal rejimi devam ederken elde ettiği kâra ilişkin olmalıdır.

Şirket hisseleri mal rejiminden önce elde edilmişse kişisel mal sayılıp tasfiyeye tabi tutulmasa da, zaman zaman şirketlerde sermaye artırımına gidildiğine şahit olunmaktadır.

Bu durumda şirket hisselerinin değerlerinde artış meydana gelmektedir. **Genel kabul gören görüşe göre** bu değer artışı artık çalışmanın karşılığında elde edilen bir artış olarak nitelendirilmeli ve edinilmiş mal sayılmalıdır. Hisse devirleri için de

aynı şekilde düşünmek gerekir. Mal rejiminin devamı esnasında hisse devri olmuşsa, devralan eş açısından bu hisse, edinilmiş mal sayılmalıdır. Ancak bedelsiz bir devir varsa o zaman kişisel maldır.

5. EDİNİLMİŞ MALLARIN YERİNE GEÇEN (İKAME) DEĞERLERLER

Eşlerden birinin edinilmiş bir malını elden çıkarması karşılığında bu malın yerine elde ettiği malvarlığı, edinilmiş malların yerine geçen değer olarak kanun gereği edinilmiş mal sayılır.

Eşlerden birinin malvarlığından çıkan bir malvarlığı değerinin yerine, bir başka malvarlığı değeri yer almışsa; çıkan mal, hangi mal grubunda yer alıyorsa, yerine geçen değer (ikame değer) de aynı mal grubunda yer alır. Bu ilke edinilmiş mallar yönünden TMK. md. 219/f.2/b.5 hükmünde; kişisel mallar yönünden ise TMK. md. 220/b.4 hükmünde düzenlenmiştir.

Örneğin, kişinin maaşından arttırmak suretiyle aldığı aracın kaza yapması sonucunda sigortacının ödediği tazminat veya bir edinilmiş malın satılmasından elde edilen parayla alınan otomobil edinilmiş mal sayılır.

DİĞER EDİNİLMİŞ MALLAR

Kanun koyucu edinilmiş malları sınırlı sayıda tespit etmemiştir.

Dolayısıyla edinilmiş malların gelirleri (ürünleri) edinilmiş maldır.

Yine eşlere adının gaspı veya şeref ve haysiyetinin ihlali veya ekonomik kişilik hakkının ihlali nedeni ile ödenen maddi tazminatlar da edinilmiş mal sayılır.

Kural olarak, bir eşin edinilmiş malından bahsedebilmek için, eşin kural olarak o malın mülkiyet hakkına sahip olması gerekir; ancak örneğin, gayrimenkul satış vaadi ile bir eşe şahsi hak tanınmasına rağmen, gayrimenkul satış vaadi sözleşmesinin kendine özgü bir sözleşme olması dolayısı ile bu sözleşmeye konu taşınmazlar diğer unsurları taşıması halinde edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir.

Eğer bir eş arsasını kat karşılığı inşaat sözleşmesi ile yükleniciye vermişse, arsa payı karşılığında aldığı bağımsız bölümler çalışmasının karşılığı elde etmiş olduğu değer olarak kabul edilemez. Burada tamamen konjonktürel bir artıştan söz edebiliriz. Zira arsa sahibi olan eşin olağan yönetim faaliyetlerini aşan bir çalışması, gayreti söz konusu değildir. Bu durumda eğer arsa kişisel mal ise, bunun karşılığında alınan bağımsız bölümler de kişisel maldır. Arsa edinilmiş malsa, bağımsız bölümler de edinilmiş mal sayılacaktır.

Kanunda hangi mal grubuna girdikleri konusunda açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen; edinilmiş malların gelirinin, üçüncü kişiler tarafından yapılan nafaka niteliğindeki ödemelerin, destekten yoksun kalma tazminatının ve ilan suretiyle vaat nedeniyle iktisap edilen ödülün edinilmiş mal sayılacağı belirtilmiştir.

ÖZETLE;

- **Edinilmiş mal, mutlaka edinilmiş mal rejiminin başlangıcından sonuna kadar olan süreç içinde edinilmelidir,**
- **Mutlaka kazanç karşılığı edinilmelidir (emek de bir karşılıktır),**
- **Kişisel malların gelirleri de edinilmiş mal kabul edilir,**
- **Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir. (TMK. md. 222/3)**

EŞLERİN MALVARLIKLARININ YÖNETİMİ, YARARLANMASI VE TASARRUFUNUN SINIRLARI

Her eş, yasal sınırlar içerisinde kişisel malları ile edinilmiş mallarını yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir.

Aksine anlaşma olmadıkça, eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz. (TMK. md. 223)

Bu ilkenin istisnası vardır;

-Aile konutu, Paylı Mülkiyet

AİLE KONUTU VE PAYLI MÜLKİYET

Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz (TMK. md. 194).

Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır (TMK. md. 222/2). Aksine anlaşma olmadıkça eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz (TMK. md. 223/2).

EŞLERİN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE KARŞI SORUMLULUĞU

Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur (TMK. md. 224).

Eşin borcu nedeniyle sorumlu tutulabilecek mal sadece kişisel malları değil, aynı zamanda bu eşin edinilmiş mallarını da kapsar. Ancak, diğer rejimlerde olduğu gibi, eşlerden birinin evlilik birliğini temsilen ailenin ihtiyaçları dolayısıyla yapacağı borçlardan dolayı eşlerin müteselsilen sorumlu olacağı tabiidir.

Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi bitmeden bir eşin katılma alacağı hakkı henüz belirlenmemiş olduğundan bir beklenen hak niteliğindedir. Bu sebeple tasfiye sona erinceye kadar borçlu eşin alacaklıları bu beklenen hakkını takip edemeyeceklerdir.

Edinilmiş mallara katılma rejimi devam ederken eşlerin üçüncü kişilere karşı sorumlulukları da mal ayrılığı rejimindeki esaslarla paralellik göstermektedir.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde haczin konusunu da borçlu eşin (hacze-dilemeyen mal ve hakları hariç) taşınır ve taşınmaz malları, üçüncü kişilerdeki alacakları ve diğer malvarlığı hakları oluşturur. Yukarıda da ifade edildiği üzere edinilmiş mallara katılma rejiminde her eşin edinilmiş malları, kişisel malları ve eşlerin paylı mülkiyetinde olduğu kabul edilen malvarlığı değerleri olmak üzere üçlü malvarlığı grubu söz konusudur. Bu mal varlığı gruplarından edinilmiş mallar

ve kişisel mallar bir eşin borcundan dolayı üçüncü kişilere karşı sorumlu olduğu malvarlığı kavramının içerisinde olup haczedilebilirler.

Türk Medeni Kanunu'nun 223. maddesinde her bir eşe yasal sınırlar içinde kişisel ve edinilmiş malları üzerinde serbestçe tasarruf etme hakkı tanınmıştır. Bu bağlamda her bir eş kişisel mallarını ve edinilmiş mallarını serbestçe devredebilir.

Haciz ise, borçlunun devredilebilir ve paraya çevrilebilir malvarlığı üzerinde yapılabilir. Bu nedenle edinilmiş mallara katılma rejiminde de haciz, borçlu eşin devredilebilen kişisel ve edinilmiş malları üzerinde de uygulanır.

MAL REJİMİ TASFİYESİNDE İZLENECEK YÖNTEM

Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır. Tasfiye sırasında, paylı mülkiyete konu bir mal varsa, eşlerden biri kanunda öngörülen diğer olanaklardan yararlanabileceği gibi, daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir. Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilirler (TMK. md. 226).

Tasfiyenin aşamaları şunlardır;

- Malların iadesi
- Kişisel ve edinilmiş malların ayrılması
- Eklenecek değerlerin aktife eklenmesi
- Denkleştirme
- Borçların çıkarılması
- Aktif değerlerin bulunması ve karşı alacak varsa mahsup edilerek, katılma alacağının belirlenmesi.

Paylı mülkiyete konu bir mal varsa, üstün yararı olan o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir.

YASAL MAL REJİMİNİN TASFİYESİ DAVASINDA TALEP EDİLEBİLEN ALACAK KALEMLERİ

Eşler arasında açılacak mal rejiminin tasfiyesine ilişkin bir davada şu taleplerde bulunulabilir:

Nakdi alacaklar (katılma alacağı, değer artış payı alacağı)

Aynı alacaklar (paylı mülkiyette üstün yarara dayalı talepler, ölüm halinde aile konutu ile ilgili talepler, tarımsal işletmelerin özgülmesi talepleri)

Diğer eşte kalan malvarlığının iadesi talepleri

Mal ayrılığı rejiminden kaynaklı talepler.

YASAL MAL REJİMİ TASFİYESİ DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Yasal mal rejiminin tasfiyesi davalarında görevli mahkeme, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 2. ve 4.maddesi gereğince Aile Mahkemeleridir.

Eşler veya mirasçılar arasında bir mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda, aşağıdaki mahkemeler yetkilidir:

1. Mal rejiminin ölümle sona ermesi durumunda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi,
2. Boşanmaya, evliliğin iptaline veya hakim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, bu davalarda yetkili olan mahkeme,
3. Diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi. (TMK. md. 214)

MAL REJİMİ TASFİYESİNİN BOŞANMA DAVASI İLE BİRLİKTE TALEP EDİLEBİLMESİ

Kural olarak yasal mal rejiminin tasfiyesi davalarının, boşanma davalarından ayrı olarak açılması gerekmektedir. TMK'nın 225.maddesi gereği, açılan boşanma davasında, boşanma kararının kesinleşmesi sonucu, mal rejimi de dava tarihinden

itibaren sona ermiş sayılacaktır. Boşanmanın kabulü ve kararın kesinleşmesi, mal rejiminden doğan alacak hakkının muaccel olması için bekletici mesele oluşturur. Bu nedenle uygulamada boşanma davası ile birlikte boşanma dilekçesi içinde yer alan katılma alacağı talepleri boşanma davasından ayrılarak nisbi harca tabi bir alacak davası olarak davaya devam edilmektedir.

DENKLEŞTİRME

Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir. (TMK. md. 230/1).

Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mal sayılır TMK. md. 230/2).

Örneğin, K ile E 01.06.2006 tarihinde evlenmişlerdir, aralarında mal rejimi sözleşmesi yoktur. Taraflar evlilik birliği içinde bir ev satın almışlardır. Söz konusu evin mutfak ve banyosu K'nın evlenmeden önce biriktirdiği paralarla tadilat yapılmıştır. Bu tadilatın masrafları olarak bir bedel harcamıştır. Bu tadilat masrafları denkleştirme kapsamında hesaba katılır.

DENKLEŞTİRME HESABI

Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır (TMK. md. 230/3).

Örneğin, “davalının evlilik öncesi birikimi olan 4.000 TL ve ziyetlerinin satımından elde edilen 4.000 TL olmak üzere toplam 8.000 TL'nin haricinde kişisel mallarından edinilmiş mala katkıda bulunduğu ispatlanamamıştır. Bu halde mahkemece, 45.500 TL'ye satın alınan taşınmazın alım bedelinin 8.000 TL'sinin davalının kişisel malından karşılandığı dikkate alınarak, davalının kişisel malından yapmış olduğu bu ödemenin toplam ödemeye oranı tespit edilmeli, bu oran ile taşınmazın karar tarihine en yakın tarihteki değerinin çarpımı sonucu elde edilecek miktar ta-

şınmazın değerinden düşülmeli, davalı vekili 10.10.2012 tarihli dilekçeyle 20.987 TL katılma alacağına hükmedilmesini kabul ettiğinden bu miktardan aşağı olmamak üzere, elde edilecek artık değerın yarısının TMK'nun 236/2 maddesi gereğince katılma alacağını oluşturduğu göz önünde tutularak, davacının talep ettiği miktara göre bir karar vermek gerekirken eksik araştırma ve inceleme sonucunda yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir." (Yarg. 8. HD: 26.02.2015 T. 2013/21299 E. 2015/5286 K.)

DEĞER ARTIŞ PAYI

Eşlerin evlilik devam ettiği süre içinde birbirlerinin malına yapmış oldukları katkıları mal rejiminin sona ermesinden sonra birbirlerinden talep etmeleri halinde talep edilen bu alacağın adı değer artış payı alacağıdır (işbu alacağın 01.01.2002 öncesi mal ayrılığı dönemindeki karşılığı katkı payı alacağıdır, ayrı bir alacak türü olarak ileride açıklanacaktır).

Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır. (TMK. md. 227/1)

DEĞER ARTIŞ PAYI HESABI

-Önce katkı miktarı belirlenir, bunun için katkı yaptığını iddia eden eş, bu katkısının miktarını ve karşılıksız olduğunu ispat etmelidir.

-Daha sonra, katkı yapılan malın edinildiği-iyileştirildiği tarihteki sürüm değeri belirlenmelidir.

-Yapılan katkı miktarı malın katkı anındaki değerine oranlanmalı ve böylelikle sabit katkı oranı bulunmalıdır.

- Bu sabit katkı oranı malın tasfiye anındaki sürüm değeri ile çarpılarak güncel değer artış payı bulunur.

Örneğin, K'ya miras olarak 120.000 TL değerinde bir daire kalmıştır. Bu dairenin onarımı için eşi E'den kişisel malı olan evlenmeden önceki birikimi 30.000TL almıştır. Bu taşınmazın tasfiye anındaki değeri 300.000 TL kadardır.

Değer artış oranı= $30.000(\text{katkı payı}) / 150.000 (\text{malın yapılan katkı sonucu başlangıç değeri}) = \%20$ 'dir.

Değer artış payı alacağı= $300.000 \times 20 / 100 = 60.000$ TL

DEĞER ARTIŞ PAYI HESABINDA MALIN ELDEN ÇIKARILMIŞ OLMASI HALİNDE HESAP

Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması hâlinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler (TMK. md. 227/2)

Hakim, takdir yetkisini kullanırken; somut olayın durumuna göre, eşin kötü niyetli olup olmadığı ve ivazlı olup olmadığına göre karar verir. Bir karşılık alınarak elden çıkarıldığı hallerde elde edilen değere göre bir oranlama yapılır. Karşılıksız elden çıkarma halinde katkının başlangıçtaki değeri, değer artış payı olarak verilmelidir. Kötü niyetli devirlerde ise ileride açıklayacağımız TMK. md. 229 kıyasen uygulanarak devir anındaki sürüm değeri üzerinden değer artış payı alacağına karar verilir. Aynı mala değişik zamanlarda birden çok katkı yapılması halinde her katkının yapıldığı andaki malın değerine göre ayrı ayrı katkı payı oranı ve miktarı bulunmalıdır.

Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler. (TMK. md. 227/3).

EKLENECEK DEĞERLER

Aşağıda sayılanlar, edinilmiş mallara değer olarak eklenir:

1. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar,
2. Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler.

Bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir (TMK. md. 229)

Örneğin, tasfiyeye konu taşınmazın boşanma dava tarihinden kısa bir süre önce 3. kişiye satıldığı, daha sonra tekrar satışa konu edildiği kısa süreli satışlarla taşınmazın el değiştirdiği dosya kapsamında anlaşıldığından hayatın olağan akışına göre bu işlemlerin TMK'nun 229/2. maddesi uyarınca "eşin katılma alacağı azaltmak kastıyla yapılan devir" olarak kabul edilmesi gerekir. Mahkemece tasfiyeye konu taşınmazın edinilmiş mal kabul edilerek, taraf delillerinin toplanmasından sonra saptanacak duruma göre hüküm kurulması gerekirken, yazılı şekilde talebin katkı payı alacağına ilişkin bulunduğu kabulü ile davanın reddine karar verilmesi doğru değildir. (Yarg. 8. HD. 04.11.2015 T. 2014/11735 E. 2015/19622 K.)

Davalı eş adına kaydedilmeden doğrudan 3. kişi adına alınan malvarlıkları tasfiyeye dahil edilmektedir.

Örneğin, Mahkemece, dava konusu 86 parselin ilk tesis tarihinden itibaren tüm tedavüleriyle birlikte tapu kaydıyla varsa dayanak belgelerinin getirilmesi, taşınmazın hangi nedenle dava dışı O.. Y.. adına kayıtlı olduğu, davacı A..'nin hangi gerekçelere dayanarak taşınmaz için 1/2 oranında bedel isteğinde bulunduğu, taşınmaz üzerindeki evin hangi tarihte kimler tarafından yapıldığı, taraflarca birlikte yapılıp yapılmadığı, davacının parasal ya da beden gücüyle katkı sağlayıp sağlamadığı, dava konusu ev ve arsanın davalı O. tarafından ne şekilde ve hangi yollarla edinildiği hususları üzerinde durularak tanıkların bilgilerine başvurulması, ondan sonra elde edilecek sonuca göre bir karar verilmesi gerekmektedir. (Yarg. 8.HD. 30.01.2012 T. 2011/1730 E. 2012/417 K.)

KATILMA ALACAĞI (ARTIK DEĞER)

Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır.

Değer eksilmesi göz önüne alınmaz (TMK. md. 231)

Her eş veya mirasçuları, diğer eşe ait artık değerın yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Alacaklar takas edilir. Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir (TMK. md. 236).

KATILMA ALACAĞI HESABI (ARTIK DEĞERE)

Artık Değer = AKTİFLER – PASİFLER

Artık Değer = $(EM+DAPA+ED+KMD) - (DAPB+EMD+B) 2$

EM= Edinilmiş Mallar

DAPA= Değer Artış Payı Alacağı (M.K. md. 227)

ED=Eklenecek Değer (M.K. md. 229)

KMD=Kişisel Malın Denkleştirilmesi (M.K. md. 230)

DAPB=Değer Artış Payı Borcu (M.K. md. 227)

EMD=Edinilmiş Malın Denkleştirilmesi (M.K. md. 230)

B=Borçlar

KATILMA ALACAĞI HESABINDA YARGITAY'IN UYGULAMASI (ARTIK DEĞERE)

Kanundaki düzenleme karşısında, doktrinde artık değer hesabının yukarıdaki şekilde yapılması gerektiği belirtilmekte, ancak Yargıtay uygulamasında ise her bir edinilmiş mal için bu hesaplama ayrı ayrı yapılmaktadır. Yani, bir eşin tüm aktif ve pasifleri belirlenerek artık değer bulunmamakta, her bir malvarlığının kendi pasifi dikkate alınarak sadece o malvarlığı açısından ayrı bir hesaplama yapılmaktadır.

KATILMA ALACAĞI VE DEĞER ARTIŞ PAYININ ÖDENMESİNDE ÖDEME VE ERTELENME

Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir. Aynı ödemede malların sürüm değeri esas alınır.

Katılma alacağının ve değer artış payının derhal ödenmesi kendisi için ciddi güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.

Aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür. Durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir (TMK. md. 239).

Örneğin, tasfiyeye konu meskenin eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu 16.09.2005 tarihinde edinildiği ve mal rejimi sona ermeden yaklaşık bir ay önce 30.06.2009 tarihinde davalı tarafça satış gösterilerek dava dışı kız kardeşine tapuda devredildiği anlaşılmaktadır. Davacı lehine katılma alacağı hesaplaması yapılırken, yukarıda belirtilen ilke ve esaslar gözetilerek meskenin üçüncü şahsa devredildiği 30.06.2009 tarihindeki nitelik ve özellikleri dikkate alınarak tasfiye karar tarihindeki sürüm (rayıç) değeri esas alınması gerekirken, devir tarihi olan 2009 yılı itibarıyla meskenin değeri tespit edilerek yapılan hesaplama hatalı olup bozma konusu edilmiştir. (Yarg. 8. HD. 22.11.2016 T. 2015/7311 E. 2016/15935K.)

MALLAR HANGİ DEĞERLERİ İLE HESAPTA YER ALIR?

Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır (TMK. md. 232).

-Sürüm değeri: bir malın değerlendirileceği ana göre normal piyasa değeridir.

-Gelir değeri:

Genel olarak, Tarımsal işletmenin maliki veya mirasçıları, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artışı payının veya katılma alacağının, işletmenin sadece sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir.

Değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin miras hukuku hükümleri kıyas yoluyla uygulanır (TMK. md. 233)

Özel hali, Özel hâller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir. Özellikle sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, ayrıca tarımsal işletme kendisine ait olan eşin yaptığı yatırımlar veya malî durumu özel hâllerden sayılır (TMK. md. 234)

MALLARIN HANGİ ANDAKİ SÜRÜM DEĞERİ ESAS ALINIR?

Tasfiye tarihi karar tarihidir.

Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki sürüm değerleriyle hesaba katılırlar.

Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır (TMK. md. 235).

Yargıtay son yıllardaki uygulamasında, eklenecek değer olarak malvarlıklarının devri tarihlerindeki değil tasfiye tarihindeki değeri ile tasfiyeye girmesini kabul etmektedir. Çünkü ülkemizde boşanma davasının açılması ile mal rejiminin tasfiyesi arasında çok uzun yıllar geçmekte ve bu sürelerde taşınmazlar oldukça değer kazanmaktadır. Bu da kötü niyetli eşi bir kere daha ödüllendirmek anlamına gelmektedir.

KATKI PAYI ALACAĞI

Katkı payı alacağı; 01.01.2002 öncesi dönemde eşlerden biri adına kayıtlı olan bir mala diğer eşin katkıda bulunması ve evlilik birliği sona erdikten sonra bu maldan faydalanma olanağı ortadan kalkması nedeni ile katkıda bulunan eşe katkısının karşılığını talep edebilme imkanı veren kaynağını Borçlar Hukukundan alan bir alacak türüdür.

Eşlerin birbirlerinin malvarlığına katkıları; emek ile, gelir ile, ikame bir malvarlığı ile/para ile olabilir.

KATKI PAYI ALACAĞI TALEP ETMENİN ŞARTLARI

-Eş katkısı evli iken yapılmalıdır. (eşin evli iken yaptığı bu katkısı bağışlama iradesi olarak kabul edilmemektedir.) -Nişanlılık döneminde yapılan katkılar için ancak genel yetkili mahkemelerde alacak davası açılabilir.

-Eş bu katkısı için uygun bir karşılık almamış olmalıdır. (konuttan evli iken yararlanma bir karşılık olarak yorumlanamaz)

Her türlü delille tanıkla ispat edilebilir. Yalnızca Katkının yapıldığının kabul edildiği anda, henüz evlilik birliğinin sarsılmadığının sabit olması gerekir.

HESAPLAMA YÖNTEMİ NASIL OLUR?

1. Para yahut mal varlığı ile yapılan katkıda hesaplama yöntemi :

Yargıtay bu katkı biçimini toplu katkı olarak isimlendirmektedir. Katkıda bulunan es, yaptığı katkı kadar alacak hakkına sahiptir. Katkının yapıldığı an ile alacağın talep edildiği an arasında bir sürenin geçtiği hallerde katkı alacağının hesaplanmasında, önce katkı oranı tespit edilmelidir. Katkı oranı, yapılan katkının, katkıda bulunulan malın katkı yapıldığı andaki değerine oranlanması ile bulunur. Bulunan katkı oranı, alacağın talep edildiği andaki malın değeri ile çarpılarak katkı alacağı belirlenir. HGK Kararı 07/06/2000 gün ve 2000/2-959 E. - 972 K; 03.02.1999 gün ve 1999/2-56 E. - 40 K.

Yargıtay'ın yapmış olduğu bu tanım formüle edildiğinde;

Katkı Oranı = Yapılan Katkı değeri / Malın katkı tarihindeki değeri

Katkı Payı = Malın dava tarihindeki değeri X Katkı oranı

2. Gelir ile katkı: Eşlerin gelirleri belirlenebilir halde ise öncelikle bu gelir tespit edilir. Bu noktada eşlerin tasarruf oranları da dikkate alınır. TMK. öncesi dönemde erkek eşin iye yükümlülüğü de dikkate alınarak tasarruf oranı belirlenir. Bu oran belirlenirken toplam gelirden tarafların sosyal statüleriyle konumlarına göre yapabilecekleri kişisel harcamalarıyla ve kocanın evi geçindirme yükümlülüğü uyarınca yapması gereken harcamalar çıktıktan sonra yapabilecekleri tasarruf miktarının ne olacağının belirlenmesi gerekmektedir.

Genel kabul gören hesaplama yöntemine göre kadın eşin gelirinin 2/6'sını özel ihtiyaçları için harcayacağı, 4/6'sını tasarruf edebileceği erkek eşin gelirinin 2/6'sını kişisel ihtiyaçları için harcayacağı, 2/6'sını ailesinin geçimi için harcaması gerekeceği 2/6'sını tasarruf edip katkıda bulunabileceği kabul edilmektedir. (Yarg. 8 HD. 29.06.2015 T. 2014/4586 E. 2015/14167 K.)

Yargıtay'ın yapmış olduğu bu yöntem Formüle edildiğinde

Katkı Oranı = davacının tasarruf miktarı/ toplam tasarruf miktarı olarak belirlenecektir.

Düzenli olmasa da eşin gündeliğe gitmek, terzilik, el işi vb. gibi gelir elde ettiği durumlar oldukça yaygındır. Yargıtay eşin bu şekilde çalışmalarını da katkı olarak kabul etmektedir.

3. Emek ile Katkı: (Örneğin; eşe ait iş yerinde diğer eşin çalışarak katkıda bulunması) eğer mümkünse emek verilen işin karşılığı tespit edilir ve bu katkı, “gelirle katkı hesaplama yöntemi” ile hesaplanır. Emeğin karşılığının hesaplanması (emsal iş araştırmaları vb. yöntemlerle) mümkün değilse (emeğin karşılığın belirlenmesindeki güçlükler kayıt dışı çalışmalar vb.); bir görüşe göre TBK.50 gereğince hakka niyet tazminatına hükmedilmelidir, diğer bir görüşe göre de asgari ücret üzerinden hesaplama yapılmalıdır.

Ülkemizde sıklıkla arsa kişisel mal iken arsa üzerine yapılan binaya eşin katkısı gündeme gelmektedir. Bu gibi durumlarda hesaplama yalnızca bina değeri üzerinden yapılmaktadır.

KATKI PAYI ALACAĞINDA ÖZELLİK ARZ EDEN DURUMLAR

* Kaynağını Borçlar Kanunu'nda aldığından faiz başlangıcı dava tarihidir.

* Katkı yapılan mal varlığının dava tarihindeki sürüm değeri esas alınır.

* Malvarlığının 01.01.2002 öncesi ödemelerinin başlayıp 01.01.2002 sonrasında da ödemeleri devam etmesi (özellikle kooperatif benzeri) halinde önce mal varlığının hangi mal rejimine tabi olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.

Örneğin; Yargıtay, Kooperatif yolu ile edinilen taşınmazlarda mülkiyetin kazanıldığı anı taşınmazın teslim alındığı tarih olarak kabul etmektedir. Sonrasında Yargıtay'ın ilk dönemlerdeki görüşüne göre; 1.1.2002 tarihine kadar yapılan ödemelerin toplam ödemelere belirlenecek oranının katkı payı alacağı, 1.1.2002 sonrası ödemelere tekabül edecek kısmının tüm ödemelere göre belirlenecek oranının ise katılma alacağı veya değer artış payı alacağı hesabında dikkate alınması gerekir. Yargıtay'ın son zamanlardaki görüşüne göre; mal ayrılığı rejimi döneminden gelen

katkı oranının bulunup, bu oranın yasal mal rejimi içinde kişisel mal kabul edilerek değer artış payı ve katılma alacaklarının miktarının tespitinde kullanılacağını belirtmektedir. Tüm bu açıklamalar banka kredisi ile edinilen taşınmazlar içinde geçerli olacaktır.

* Mal varlığının talep öncesinde elden çıkarılması halinde ne olacağı konusunda net bir pratik olmamakla birlikte hakim görüş TMK. md. 229 ve 227 nin kıyasen uygulanması gerektiği yönündedir. Yani devir işlemi karşı tarafın alacağını ortadan kaldırmaya yönelik ise devrin ivazlı ya da ivazsız yapıldığına bakılmaksızın mal varlığı sanki hiç elden çıkmamış gibi malın dava tarihindeki değeri üzerinden hesaplama yapılmalıdır. Devir kötü niyetli değil ise hakkaniyet tazminatına karar verilmelidir. Bu durumda hakim somut olayın özelliğine göre başlangıç değeri veya devir tarihi değeri üzerinden bir hesaplama yapabilir.

KATKI PAYI/KATILMA ALACAĞINDA ZAMANAŞIMI SÜRESİ

Katılma alacağına ilişkin kanunda zamanaşımına ilişkin özel bir düzenleme yer almadığından Borçlar Kanunu md. 146 gereği, boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren 10 yıllık zamanaşımı geçerlidir.

Taraflar arasındaki katkı payı ve katılma alacağı davasından dolayı yapılan yargılamasında Özel Dairenin; davacı-davalının katılma alacağına ilişkin ıslahın bir yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu yönündeki bozma kararına, yerel mahkemece davanın on yıllık dava zamanaşımı süresine tabi olduğu şeklindeki gerekçe ile dirmesi yerinde olup onanmalıdır. (YHGK.17.04.2013 T. 2013/8-375 E. 2013/520 K.)

ÖLÜM HALİNDE MAL REJİMİNİN TASFİYESİ

Kural olarak sağ kalan eşin alacaklı olması halinde eş tarafından mirasçılara yönelik olarak katılma alacağı talep edilebilir.

Aynı şekilde ölen eşin alacaklı olması halinde de mirasçılar sağ kalan eşe yönelik olarak katılma alacağı talebinde bulunabilir.

ÖLÜM HALİNDE TASFİYEDE İZLENECEK USUL

Mal rejiminin tasfiyesi sonucunda belirlenecek katılma alacağı, terekeye ait borç olup, mirasçılardan miras paylaşımından önce ödenmesi gerektiği kabul edilmiştir. Terekeye ait borç ödendikten sonra kalan miktar, mirasçılar arasında miras payları oranında paylaşılır. Tereke borçlarından bu sıfatını kaybetmemiş tüm mirasçılar, kişisel olarak (4721 s.lı TMK. md. 599/2) ve müteselsilen (TMK. md. 641) sorumludur. (Yarg.8.HD.02.03.2016 T. 2014/23594 E. 2016/3710K.)

ÖLÜM HALİNDE SAĞ KALAN EŞİN AİLE KONUTU ÜZERİNDEKİ HAKLARI

Yasal mal rejiminin tasfiyesinde kural olarak nakdi bir alacak talep edilir aynı talep istisna olup TMK. md. 240 nakdi paylaşım kuralının bir istisnasıdır.

TMK. madde 240: *Sağ kalan eş, eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır.*

Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı halinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir.

Sağ kalan eş, miras bırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklıdır.

EĞİTİCİYE NOTLAR

TMK. md. 240'a göre Aile konutunun edinilmiş mal mı kişisel mal mı olduğunun bir önemi yoktur. Aile konutu ölen eşin kişisel malı da olsa eğer sağ kalan eşin katılma alacağı bulunuyor ise bu aynı talep hakkını kişisel mal niteliğindeki aile

konutu içinde kullanabilmelidir. Yargıtay bu konuya uygulamada cevaz vermemektedir yalnızca edinilmiş mal olması halinde TMK. md. 240'ın uygulanması gerektiği konusunda karar vermektedir. (Örneğin; Yarg. 8.HD 19.01.2017T. 2016/21737 E. 2017/427 K.)

Ayrıca TMK. md. 240 yalnızca katılma alacağı dese de Yargıtay değer artış payı alacağı içinde aynı hak talebinde bulunulabileceği görüşündedir.

TMK. md. 240 ile sağlanan hak, şahsa sıkı surette bağlı haktır. Ancak sağ kalan eş bu hakkı kullanabilir. Mirasçılarının böyle bir talep hakkı bulunmamaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. ACABEY, Mehmet Beşir, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları - İspat Kuralları Ve Eşlerin Paylı Mülkiyet Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 9, Özel Sayı, 2007, s. 491-534)
2. AKINCI, Şahin, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri (Cevdet Yavuz'a Armağan)
3. AYAR, Ahmet, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine Kadın Hakları Açısından Bir Bakış, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, Haziran 2018, s. 93-100.
4. DEMİR, Şamil, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Artık Değerin Hesaplanması ve Paylaştırılması (TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanı)
5. KARAMERCAN, Fatih, Katılma Alacağı Davaları 3. Basım
6. TOPUZ, Gökçen, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerden Birisinin Üçüncü Kişilere Borcundan Dolayı Malvarlığının Haczi (Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 19, Sayı 1)
7. ÖZDOĞAN, Ayça / ŞİPKA, Şükran, Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları 2. Basım.
8. ZEYİN, Zafer, Yasal Mal Rejiminde Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi (Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

www.barobirlik.org.tr

Ođuzlar Mah. Barış Manço Cad.
Av. Özdemir Özok Sokađı No: 8
06520 Balgat – ANKARA